

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.006.05.2022

**Pan
Mieczysław Augustyn**

Prezes Zarządu
Stowarzyszenia Pomocy Humanitarnej w Pile
ul. Węglowa 9
64-920 Piła

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/032 Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej realizowane przez samorządy województwa

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej w Pile, ul. Węglowa 9, 64-920 Piła (dalej: Stowarzyszenie)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mieczysław Augustyn Prezes Zarządu od 27 października 2020 r. W okresie objętym kontrolą funkcję Prezesa Zarządu pełnili również Witold Urbanowicz od 7 listopada 2016 r. do 7 maja 2019 r. i Irena Adryan od 7 maja 2019 r. do 27 października 2020 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Wykonanie dotowanych zadań i uzyskanie zakładanych rezultatów. 2. Legalność i gospodarność wykorzystania środków.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 ¹
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Ewa Kruszyńska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/45/2022 z 10 marca 2022 r.

(akta kontroli str. 1-6)

---

¹ Z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2019-2021, w zorganizowanym przez Stowarzyszenie Zakładzie Aktywności Zawodowej z siedzibą w Pile (dalej: ZAZ lub Zakład), podejmowano działania mające na celu rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności oraz wsparcie ich w poszukiwaniu odpowiedniego miejsca pracy. Skuteczność podejmowanych działań ograniczał jednak stan epidemii COVID-19 i wprowadzone w związku z nim obostrzenia sanitarne.

ZAZ spełniał w kontrolowanym okresie wymogi art. 29 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁴, przewidziane dla dofinansowania jego działalności ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych⁵, przekazanych przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego.

Pracownicy z niepełnosprawnościami mieli sporządzone indywidualne programy rehabilitacyjne (dalej: IPR) i okresowe oceny realizacji tych programów. W IPR nie zalecano jednak zajęć rehabilitacyjnych w określonym przepisami, minimalnym dziennym wymiarze czasu.

Koszty podane przez Zakład w rozliczeniach środków otrzymanych z PFRON, za pośrednictwem Samorządu Województwa Wielkopolskiego, wynikały z wyodrębnionej ewidencji księgowej i były zawarte w katalogach wydatków ze środków PFRON oraz Zakładowego Funduszu Aktywności⁶ określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 17 lipca 2012 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej⁷.

Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Wykonanie dotowanych zadań i uzyskanie zakładanych efektów

Opis stanu faktycznego

1.1. Stowarzyszenie utworzyło wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostkę pod nazwą Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej w Pile Zakład Aktywności Zawodowej⁸. Na wniosek Stowarzyszenia, decyzją z 13 grudnia 2005 r. Wojewoda Wielkopolski przyznał ZAZ, od 12 grudnia 2005 r., status zakładu aktywności zawodowej na czas nieokreślony.

Celem statutowym ZAZ było zatrudnianie osób niepełnosprawnych oraz ich rehabilitacja zawodowa i społeczna, przygotowywanie do życia w otwartym środowisku, a także pomoc w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w miarę indywidualnych możliwości osób niepełnosprawnych.

(akta kontroli str. 18-31)

W latach 2019-2021 w ZAZ zatrudnionych było łącznie 112 osób z orzeczoną stopniem niepełnosprawności, z czego 64 osoby ze stopniem znacznym i 48 osób ze stopniem umiarkowanym i schorzeniami, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1 lit.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2021 r., poz. 573 (dalej: ustawa o rehabilitacji).

⁵ Dalej: PFRON.

⁶ O którym mowa w art. 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zaz (dalej: ZFA).

⁷ Dz. U. z 2021 r., poz. 1934 (dalej: rozporządzenie w sprawie zaz).

⁸ Uchwała Zarządu Stowarzyszenia nr 4/2005 z 2 listopada 2005 r. w przedmiocie utworzenia Zakładu Aktywności Zawodowej i nadania mu statutu.

b ustawy o rehabilitacji. Pracę w ZAZ przestało świadczyć w kontrolowanym okresie 26 osób niepełnosprawnych, z których:

- dwie osoby z tytułu przejścia na emeryturę,
- 10 osób z przyczyn zdrowotnych, spośród których dwie ponownie podjęły pracę w ZAZ w kontrolowanym okresie⁹, a jedna od 1 stycznia 2022 r.¹⁰,
- dziewięć osób przeszło na otwarty rynek pracy, z czego cztery w 2019 r., a pięć w 2021 r.; dwie osoby ponownie, w kontrolowanym okresie, podjęły pracę w ZAZ¹¹,
- jedna osoba z uwagi na zamknięcie w okresie epidemii COVID-19 Domu Pomocy Społecznej, w którym przebywała¹²,
- jedna osoba z uwagi na zatrudnienie w innym zakładzie aktywności zawodowej,
- jedna osoba z powodu upływu terminu ważności orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
- dwie osoby z powodu zgonu.

Średni okres zatrudnienia osób niepełnosprawnych pracujących w ZAZ w kontrolowanym okresie, wyniósł 8 lat i 11 miesięcy. Pracowników najdłużej zatrudnionych w ZAZ, tj. od grudnia 2005 r., było 29 (z czego 21 osób świadczyło pracę bez przerwy w zatrudnieniu, a osiem osób z przerwą), co stanowiło 25,9% ogółu zatrudnionych w kontrolowanym okresie. Najkrótszy staż pracy w ZAZ, spośród osób, które znalazły zatrudnienie na otwartym rynku pracy w kontrolowanym okresie, wyniósł 30 dni. Staż zatrudnienia 18 osób (16,1% ogółu zatrudnionych w kontrolowanym okresie) przekraczał rok, 13 osób (11,6% ogółu zatrudnionych w kontrolowanym okresie) przekraczał trzy lata, a 76 osób (67,9% ogółu zatrudnionych w kontrolowanym okresie) przekraczał pięć lat.

(akta kontroli str. 74-78)

W wyjaśnieniach dotyczących wpływu epidemii COVID-19 na prowadzoną w ZAZ rehabilitację zawodową i społeczną, Dyrektor ZAZ¹³ podał, że epidemia miała bardzo duży wpływ na oba rodzaje rehabilitacji i spowodowała w *pierwszych tygodniach od wprowadzenia stanu epidemii masową absencję pracowników niepełnosprawnych. W okresie marzec - maj 2020 r. do pracy z powodu urlopu lub zwolnienia lekarskiego nie przychodziło około 50% pracowników z niepełnosprawnością.* Dyrektor ZAZ wyjaśnił także, że *pomimo nacisków, aby zawiesić działalność i zwolnić pracowników z obowiązku świadczenia pracy (wywieranych bezpośrednio przez pracowników lub członków ich rodzin oraz za pośrednictwem powiatowej stacji sanitarno – epidemiologicznej, która reagowała na anonimowe zgłoszenia), postanowiono kontynuować działalność usługowo – wytwórczą, kierując się dobrem pracowników i uwzględniając ryzyko odejścia zleceniodawców. W związku z pandemią COVID-19, nie zwolniono żadnego pracownika ZAZ, ani nie zmniejszono pracownikom wymiaru etatu. W latach 2019-2021 zatrudnienie w ZAZ oraz obroty z działalności gospodarczej zostały zwiększone, dzięki tarczy antykryzysowej oraz środkom*

⁹ Po przerwie w zatrudnieniu w ZAZ trwającej 173 i 459 (jedna osoba po 242 dniach zatrudnienia ponownie w kontrolowanym okresie, zaprzestała świadczyć pracę w ZAZ z przyczyn zdrowotnych).

¹⁰ Po przerwie w zatrudnieniu w ZAZ trwającej 93 dni.

¹¹ Po przerwie w zatrudnieniu w ZAZ trwającej 475 i 852 dni.

¹² Po przerwie w zatrudnieniu w ZAZ trwającej 305 dni.

¹³ W trakcie kontroli NIK wyjaśnień udzielał Witold Urbanowicz zatrudniony na stanowisku Dyrektora ZAZ od 1 lutego 2019 r. W okresie od 15 grudnia 2005 r. do 31 stycznia 2019 r. Dyrektorem ZAZ była Natasza Cyrułik.

uzyskany z Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej, który zlecał istotne w dobie pandemii prace, takie jak: dezynfekcja placów zabaw, przystanków autobusowych komunikacji miejskiej czy szycie maseczek ochronnych. Jak wyjaśnił Dyrektor ZAZ, wpływ epidemii na rehabilitację społeczną pracowników Zakładu, polegał na: ograniczeniu kontaktów osób z niepełnosprawnościami ze specjalistami prowadzącymi muzykoterapię oraz zajęcia logopedyczne, braku imprez zbiorowych, takich jak zabawa karnawałowa czy wigilia zakładowa, braku wycieczek, wyjść na basen czy do kina, a także na zmniejszeniu liczby osób korzystających z udziału w turnusach rehabilitacyjnych.

(akta kontroli str. 32-37, 86-97)

1.2. Zgodnie z § 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zaz, kierownik zakładu tworzy zespół programowy spośród personelu zakładu¹⁴, a w jego skład może powołać również specjalistów niebędących pracownikami zakładu.

W okresie objętym kontrolą, w ZAZ obowiązywało zarządzenie Dyrektora ZAZ z 8 lutego 2013 r.¹⁵, w którym ustalono jednolity skład Zespołu Programowego Zakładu. Skład Zespołu został określony poprzez wskazanie siedmiu stanowisk, z czego sześciu funkcjonujących w strukturze Zakładu, na których zatrudnieni pracownicy tworzyli Zespół Programowy oraz stanowiska – rehabilitanta (niewchodzącego w skład struktury organizacyjnej ZAZ). W latach 2019-2021, na stanowisku rehabilitanta zatrudnione były dwie osoby na podstawie umów cywilnoprawnych (umów zlecenia). W zarządzeniu nie podano imion i nazwisk osób zatrudnionych na tych stanowiskach. Były to następujące stanowiska: pracownik socjalny (jako przewodniczący Zespołu), Dyrektor Zakładu (jako zastępca przewodniczącego Zespołu), rehabilitant, kierownik działu administracyjnego, kierownik działu krawieckiego, kierownik działu porządkowego i kierownik działu opakowania i montaż.

W zarządzeniu nie określono trybu pracy, w tym minimalnej liczby członków Zespołu Programowego, w którym mógł on procedować.

Dyrektor ZAZ wyjaśnił, że *główną przyczyną, dla której nie powołał Zespołu Programowego wskazując osoby z nazwiska, a tylko według pełnionych funkcji, stanowisk, są zmiany kadrowe w tak dużym Zakładzie.*

(akta kontroli str. 98-109, 378, 380, 381)

Analiza IPR dotyczących 10 uczestników ZAZ wykazała, że:

- każda z tych osób posiadała opracowany IPR, który w kontrolowanym okresie był modyfikowany (w przypadku dwóch osób – jeden raz, w przypadku trzech osób – dwukrotnie, w przypadku dwóch osób – trzykrotnie i w przypadku dwóch osób – czterokrotnie); IPR jednej osoby nie podlegał modyfikacji;
- zgodnie z § 13 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zaz, IPR-y zawierały: diagnozę sytuacji społecznej i zawodowej osoby niepełnosprawnej; cel IPR i spodziewane efekty jego realizacji; rodzaj planowanych działań i harmonogram ich realizacji; terminy oceny postępów w realizacji IPR; osoby odpowiedzialne za realizację IPR;
- IPR-y oraz ich modyfikacje były podpisane przez osobę, której dotyczyły oraz zatwierdzone przez Dyrektora ZAZ lub jego zastępcę; nie zawsze były podpisane przez członków zespołu programowego, który je opracowywał.

¹⁴ Personel to zespół pracowników w biurze, instytucji, sklepie itp., według definicji ze Słownika Języka Polskiego pod redakcją W. Doroszewskiego, Warszawa 1997 r.

¹⁵ Zarządzenie Dyrektora ZAZ nr 3/2013 z 8 lutego 2013 r. w sprawie zmiany i ujednoczenia składu Zespołu Programowego oraz składu Komisji Funduszu Aktywności Zawodowej.

Ocena efektów rehabilitacji sporządzona była w latach 2019-2021 dla siedmiu osób raz w roku, a dla trzech osób dwa razy w roku.

(akta kontroli str. 110-111)

Opracowanie IPR-ów, ich modyfikacja i oceny efektów rehabilitacji zostało udokumentowane protokołami podpisanymi przez członków Zespołu Programowego (od czterech do siedmiu osób). Analiza 22 protokołów dokumentujących ww. czynności, zrealizowane dla objętych badaniem 10 osób, wykazała, że:

- przy opracowywaniu IPR dla trzech osób uczestniczyły osoby zajmujące wszystkie stanowiska wymienione w zarządzeniu Dyrektora ZAZ nr 3/2013 (dwa posiedzenia z 2015 r.);
- podczas czterech posiedzeń nie było osoby zajmującej jedno stanowisko wymienione w zarządzeniu Dyrektora ZAZ nr 3/2013, podczas 10 posiedzeń - dwóch osób, podczas pięciu posiedzeń - trzech osób, a podczas jednego posiedzenia - czterech osób;
- w 17 posiedzeniach (z 22 objętych badaniem) nie brała udziału kierownik działu administracyjnego, w 15 - rehabilitant, w pięciu - kierownik działu krawieckiego, w trzech - dyrektor ZAZ, w dwóch - kierownik działu opakowania i montaż lub kierownik działu porządkowego;
- w 10 posiedzeniach udział brała osoba na stanowisku, którego nie wymieniono w zarządzeniu Dyrektora ZAZ nr 3/2013. Była to zastępczyni dyrektora ZAZ.

(akta kontroli str. 98-143)

Dyrektor ZAZ wyjaśnił, że *W spotkaniach Zespołu z pracownikami z niepełnosprawnością, podczas których opracowywano, omawiano, modyfikowano IPR-y i oceniano efekty rehabilitacji brali udział przede wszystkim: Dyrektor Zakładu, pracownik socjalny i kierownicy poszczególnych działów, których pracowników dotyczyła ocena. Osoby wymienione w zarządzeniu nr 3/2013 nie zawsze mogły brać udział we wszystkich spotkaniach Zespołu z powodu absencji lub pilnych obowiązków służbowych. Każdy z kierowników był zawsze obecny przy opracowywaniu IPR-ów oraz ocenie pracownika zatrudnionego w dziale mu podległym. Kierownikowi działu administracyjnego podlegał tylko jeden pracownik - brał zatem udział w spotkaniach Zespołu dotyczących omawiania postępów właśnie tej osoby. W naszej ocenie nie ma potrzeby, aby każdy Zespół odbywał się w pełnym składzie. Jest to zależne od pracownika, z którym odbywa się ocena. (...).* Odnośnie braku w posiedzeniach rehabilitanta, Dyrektor ZAZ wyjaśnił, że *Założenia IPR są konsultowane z rehabilitantem podczas zajęć rehabilitacyjnych. Każdy z pracowników spotyka się z nim indywidualnie. Podczas tych spotkań rehabilitant opracowuje indywidualną kartę zleceń z rodzajem zabiegów i ćwiczeń. Ustalany jest program rehabilitacji: określone są prawidłowe metody, udzielane wskazówki w tym zakresie. Ze względu na charakter pracy rehabilitanta nie zawsze brał udział w spotkaniach Zespołu. Zalecenia rehabilitanta są uwzględniane w celach IPR i wspólnie z nim omawiane. Na bieżąco konsultowane są pojawiające się wątpliwości, propozycje dotyczące usprawniania i metod realizacji indywidualnych zajęć.* Uczestnictwo w posiedzeniach osoby na stanowisku zastępcy Dyrektora ZAZ (stanowisko niewymienione w zarządzeniu z 8 lutego 2013 r.), Dyrektor ZAZ wyjaśnił swoim zatrudnieniem w Zakładzie od lutego 2019 r., stwierdzając, że *Dyrektor ze względu na małe doświadczenie w pracach Zespołu zaprosił do udziału w spotkaniach ówczesną zastępczynię (...).* Jak wyjaśnił Dyrektor ZAZ, była to dla niego okazja do poznania pracowników, rozmów o ich pracy w Zakładzie, oczekiwaniach i problemach życia codziennego. Zastępczyni Dyrektora wymieniała

się z nowym dyrektorem doświadczeniem ze współpracy z ocenianym pracownikiem. Zgodnie z intencją zarządzenia Dyrektora nr 3/2013 z 8 lutego 2013 r. i zakresu obowiązków wynikających ze stanowiska zastępcy dyrektora Zakładu – osoba ta zastępowała Dyrektora również w pracach Zespołu podczas jego nieobecności.

(akta kontroli str. 377, 379, 380)

W zarządzeniu nr 3/2013 z 8 lutego 2013 r. powołano jednolity (tworzący całość) Zespół Programowy ZAZ. Natomiast stosowana praktyka, tj. procedowanie przez Zespół Programowy w niepełnym składzie, nie wynikała z przyjętych uregulowań wewnętrznych w Zakładzie, co może budzić wątpliwości co do prawidłowości składu Zespołu Programowego procedującego w odniesieniu do konkretnych przypadków. Doprecyzowanie tej kwestii sprzyjałoby transparentności podejmowanych działań i umożliwiłoby ich jednoznaczną weryfikację.

ZAZ umożliwiał zainteresowanym pracownikom korzystanie z następujących zajęć rehabilitacyjnych: rehabilitacji zdrowotnej (obejmującej ćwiczenia usprawniające, oporowe, oddechowe, wzmacniające, relaksacyjne oraz korzystanie z rotora, bieżni, stepera, pola magnetycznego i lampy Biopton), masażu leczniczych, muzykoterapii, zajęć logopedycznych, zajęć z nurkowania, basenu, wsparcia w kształtowaniu samodzielności, spotkań z doradcą zawodowym i spotkań integracyjnych.

Dyrektor ZAZ wyjaśnił, że: w 2019 r. z zajęć rehabilitacyjnych w ZAZ korzystało miesięcznie ok. 20-25 osób, a z masażu cztery – dziewięć osób. Natomiast w latach 2020-2021, ze względu na stan epidemii zajęcia rehabilitacyjne nie odbywały się od kwietnia do czerwca 2020 r. oraz od listopada 2020 do kwietnia 2021 r. Ograniczenia te wynikały z obowiązujących obostrzeń oraz dużych obaw ze strony pracowników,

a dla chętnych czterech – dziewięciu osób wykonywane były masaże.

(akta kontroli str. 79, 83-97)

W celu zwiększenia aktywizacji zawodowej i społecznej ZAZ realizował w latach 2020 -2021, w partnerstwie z dwiema innymi organizacjami, projekt pn. „Nowa Szansa” finansowany ze środków Wojewódzkiego Urzędu Pracy. Działaniami w ramach tego projektu objęto łącznie 56 osób z niepełnosprawnościami, z tego 40 pracowników Zakładu i 16 osób biernych zawodowo, ale gotowych do zdobywania kwalifikacji pozwalających na zatrudnienie w ZAZ. Uczestnicy projektu objęci byli takimi formami wsparcia jak: spotkania z doradcą zawodowym, psychologiem, pośrednikiem pracy, przygotowywanie Indywidualnej Ścieżki Reintegracji oraz udział w Treningu Kompetencji i Umiejętności Społecznych. Dzięki uczestnictwu w projekcie, zatrudnienie subsydiowane na otwartym rynku pracy podjęło czterech pracowników ZAZ, spośród ośmiu, które wyraziły chęć podjęcia takiej pracy. Cztery osoby nie podjęły pracy na otwartym rynku, gdyż – mimo wcześniejszej deklaracji – pracodawcy odmówili zatrudnienia tych osób.

Dyrektor ZAZ wyjaśnił, że: prowadzenie działań związanych z projektem w czasie epidemii i trudnej sytuacji gospodarczej znacznie utrudniało realizację zamierzonych założeń. Pomimo ograniczeń w realizacji kursów i szkoleń, w latach 2019-2021 szkoleniami mającymi na celu zdobycie kwalifikacji zawodowych i pogłębienie wiedzy związanej z wykonywaną pracą objętych zostało 12 osób. Były to kursy: z obsługi maszyn i urządzeń, prawa jazdy kat. B, z obsługi wózków jezdniowych podnośnikowych z wyłączeniem specjalizowanych, z uprawnień dozoru i eksploatacji urządzeń, instalacji i sieci elektroenergetycznych, nauki języka angielskiego.

(akta kontroli str. 86-89)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Żadna z 10 osób, których IPR-y i modyfikacje IPR-ów poddano kontroli w zakresie zawartych w nich zaleceń dotyczących zajęć rehabilitacyjnych, nie miała zaleconych zajęć rehabilitacyjnych trwających nie mniej niż 60 minut dziennie. Osoby te nie uczestniczyły również faktycznie w zajęciach rehabilitacyjnych, które trwałyby codziennie przez co najmniej 60 minut. Zgodnie z § 12 rozporządzenia w sprawie zaz, czas zajęć rehabilitacyjnych osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności wynosi nie mniej niż 60 minut dziennie i może zostać przedłużony do 120 minut dziennie na wniosek personelu rehabilitacyjnego zakładu.

(akta kontroli str. 144, 145)

Dyrektor ZAZ wyjaśnił, że w Zakładzie uczestnictwo w zajęciach rehabilitacyjnych odbywa się na zasadzie dobrowolności i zgodnie z zainteresowaniami pracowników, a nie każdy z pracowników wyraża chęć udziału w proponowanych zajęciach rehabilitacyjnych i z zajęć korzysta tylko część pracowników. Dyrektor ZAZ zapewnił, że jego zamiarem jest, aby zajęcia prowadzone w Zakładzie były odpowiedzią na potrzeby zgłaszane przez pracowników.

(akta kontroli str. 378, 381, 382)

W opinii NIK, w świetle § 12 rozporządzenia w sprawie zaz, brak zalecenia w IPR zajęć rehabilitacyjnych w określonym przepisami minimalnym wymiarze, stanowi jego naruszenie. Jednym z obowiązków ZAZ jest bowiem zapewnienie nie mniej niż 60 minut dziennie zajęć rehabilitacyjnych, a odbywać powinny się one w oparciu o zalecany rodzaj planowanych działań i harmonogram ich realizacji zawarty w IPR. Ponadto, samo zalecenie i zaplanowanie zajęć, nie narusza przywołanej w wyjaśnieniach zasady dobrowolności uczestnictwa w nich. Dodatkowo, NIK zwraca uwagę na treść przywołanego przepisu, zgodnie z którym zajęcia w wymiarze nie mniejszym niż 60 minut dziennie mają obligatoryjny charakter, a jedynie przedłużenie zajęć do 120 minut nosi cechy fakultatywności i zostało obwarowane spełnieniem dodatkowego warunku, tj. wniosku personelu rehabilitacyjnego zakładu.

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2019-2021 w ZAZ prowadzona była rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, które wspierano w poszukiwaniu odpowiedniego miejsca pracy. W celu zwiększenia aktywizacji zawodowej i społecznej tych osób, zrealizowano projekt finansowany ze środków Wojewódzkiego Urzędu Pracy. Działania utrudniały jednak wprowadzone obostrzenia epidemiczne. W opracowanych przez Zakład IPR, dotyczących objętych badaniem 10 osób, nie zalecano zajęć rehabilitacyjnych w określonym przepisami, minimalnym dziennym wymiarze czasu.

OBSZAR

Legalność i gospodarność wykorzystania środków

Opis stanu
faktycznego

2.1. Według stanu na 30 czerwca, w ZAZ zatrudnionych było:

- w 2019 r.: 87 pracowników (50 z orzeczoną znacznym stopniem niepełnosprawności i 37 z umiarkowanym);
- w 2020 r.: 84 pracowników (49 ze znacznym stopniem i 35 z umiarkowanym);
- w 2021 r.: 86 pracowników (47 ze znacznym stopniem i 39 z umiarkowanym).

Warunki dla utworzenia i prowadzenia ZAZ, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 1a ustawy o rehabilitacji, zostały spełnione, tj. w miesiącu czerwcu poszczególnych lat objętych kontrolą:

- udział osób z niepełnosprawnościami wyniósł w 2019 r. 76% ogółu zatrudnionych w ZAZ, w 2020 r. 74,8%, a w 2021 r. 75,4%,
- udział osób z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności wyniósł w 2019 r. 43,9% ogółu zatrudnionych w ZAZ, w 2020 r. 42,1%, a w 2021 r. 41,2%,
- udział osób z orzeczonym umiarkowanym stopniem niepełnosprawności wyniósł w 2019 r. 32,1% ogółu zatrudnionych w ZAZ, w 2020 r. 32,7%, a w 2021 r. 34,2%,
- udział personelu ZAZ wyniósł w 2019 r. 24,0% ogółu zatrudnionych w ZAZ, w 2020 r. 25,2%, a w 2021 r. 24,5%.

(akta kontroli str. 146-152)

Badanie w zakresie spełnienia warunków do ubiegania się o dofinansowanie na działalność ZAZ, przeprowadzone na próbie akt osobowych losowo dobranych 20 pracowników ZAZ, w tym 10 ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 10 z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, wykazało, że wszystkie osoby miały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności aktualne w czasie zatrudnienia w okresie objętym kontrolą. Osoby zaliczone do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności miały stwierdzone upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną. Na podstawie umów o pracę obowiązujących w kontrolowanym okresie, ustalono, że osoby zatrudnione były, zgodnie z § 11 rozporządzenia w sprawie zaz, w wymiarze od 0,55 do 0,8 wymiaru czasu pracy określonego w art. 15 ustawy o rehabilitacji¹⁶. Żadna osoba nie posiadała skierowania do pracy w ZAZ z powiatowego urzędu pracy lub w przypadku osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, skierowania przez radę programową warsztatu terapii zajęciowej.

(akta kontroli str. 153-168)

2.2. Na przestrzeni kontrolowanych lat, koszt działalności ZAZ ulegał zwiększeniu, z 4 075,0 tys. zł w 2019 r. do 4 411,6 tys. zł w 2020 r. (wzrost o 8,3% w porównaniu do roku poprzedniego) i do 5 342,6 w 2021 r. (wzrost o 21,1% w porównaniu do roku poprzedniego).

Ze środków PFRON (wyliczonych według algorytmu) Zakład uzyskał dofinansowanie w wysokości 1 929,0 tys. zł w 2019 r., 2 118,3 tys. zł w 2020 r. i 2 751,7 tys. zł w 2021 r.¹⁷

Ponadto, Zakład uzyskał środki z innych źródeł w łącznej wysokości 1 960,3 tys. zł w 2019 r., 2 082,2 tys. zł w 2020 r. i 2 363,2 tys. zł w 2021 r., z tego środki:

- PFRON na dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych zatrudnionych w ZAZ: 1 045,3 tys. zł w 2019 r., 1 077,7 tys. zł w 2020 r. i 1 286,6 tys. zł w 2021 r.,
- Samorządu Województwa Wielkopolskiego: 185,7 tys. zł w 2019 r., 211,1 tys. zł w 2020 r. i 227,7 tys. zł w 2021 r.,
- Krajowego Funduszu Szkoleń: 11,8 tys. zł w 2019 r., 5,9 tys. zł w 2020 r. i 2,5 tys. zł w 2021 r.,
- Europejskiego Funduszu Społecznego: 37,6 tys. zł w 2020 r. i 25,1 tys. zł w 2021 r.,

¹⁶ Stosownie do art. 15 ustawy o rehabilitacji, czas pracy osoby niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie może przekraczać 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo.

¹⁷ Wzrost dofinansowania w 2021 r. o 822,7 tys. zł (o 42,6%) w porównaniu do 2019 r.

- z tarczy antykryzysowej: 11,0 tys. zł w 2020 r. i 74,8 tys. zł w 2021 r.

(akta kontroli str. 169, 173-192)

Zgodnie z warunkami umowy¹⁸ o dofinansowanie ze środków PFRON kosztów działalności obsługowo-rehabilitacyjnej Zakładu, zawartej przez Stowarzyszenie z Województwem Wielkopolskim, w ZAZ prowadzono wyodrębnioną ewidencję księgową dotyczącą działalności Zakładu.

(akta kontroli str. 263-268, 237-261)

Na próbie 30 dowodów księgowych w łącznej wysokości 3 432,8 tys. zł¹⁹ stwierdzono, że wszystkie dowody były kompletne i zawierały dane, o których mowa w art. 21 ustawy z 29 września 1994 r. ustawy o rachunkowości²⁰. Dowodami księgowymi udokumentowane były wydatki z tytułu wynagrodzeń personelu ZAZ (14 dowodów), kwartalnych nagród i premii personelu ZAZ (jeden dowód) oraz wykonania usług rehabilitacyjnych, logopedycznych, muzykoterapii, badań okresowych, szkolenia BHP (15 dowodów).

(akta kontroli str. 193)

Zgodnie z warunkami umowy o dofinansowanie ze środków PFRON przeznaczonych na koszty działania Zakładu, ZAZ przedłożył Samorządowi Województwa Wielkopolskiego roczne rozliczenia środków otrzymanych na działalność statutową w 2019 r., 2020 r. i 2021 r. Zawarto w nich wszystkie wydatki ujęte na wyodrębnionych kontach, a wysokość rozliczonego dofinansowania działalności ze środków PFRON odpowiadała wysokości określonej w aneksach do umowy z 2005 r. na dofinansowanie działalności Zakładu.

(akta kontroli str. 263-376)

Badanie przeprowadzone na próbie 30 wydatków w łącznej wysokości 4 462,0 tys. zł dokonanych ze środków PFRON, wykazało, że wydatki te zawierały się w katalogu wydatków określonych w § 8 rozporządzenia w sprawie zaz i dotyczyły wynagrodzenia, nagród i premii personelu ZAZ, zakupu trzech samochodów, zakupu ubrania roboczego, wykonania posadzki żywicznej na parterze budynku ZAZ dostawy i montażu dźwigu osobowego w budynku ZAZ, dostawy i montażu systemu fotowoltaicznego, wykonania projektu technicznego budynku gospodarczo-magazynowego oraz budowy tego budynku.

(akta kontroli str. 194)

Analiza wydatkowania środków z ZFA w latach 2019-2021, którą objęto 11 losowo dobranych dowodów w łącznej kwocie 4,3 tys. zł, wykazała, że wydatki te zawierały się w katalogu określonym w § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zaz i dotyczyły dofinansowania: dojazdów do pracy, doładowania środkami pieniężnymi karnetu na basen, zakupu leków, konsultacji lekarskiej, zakupu opału, zakupu jednorazowych talerzy, widelców i brykietu, opłaty za zajęcia nurkowania, zakupu biletów do kina oraz nauki języka angielskiego.

(akta kontroli str. 195-236)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

¹⁸ Umowa Nr 02/ZAZ-D/2005 z 15 grudnia 2005 r. ze zm., zgodnie z którą Województwo Wielkopolskie dofinansowywało ze środków PFRON koszty działalności obsługowo-rehabilitacyjnej Zakładu na podstawie aneksów określających zakres rzeczowy i finansowy dofinansowania sporządzany corocznie na rok następny.

¹⁹ Z każdego objętego kontrolą roku po pięć dowodów księgowych dotyczących rozliczenia największych kwot i po pięć dotyczących usług realizowanych na podstawie umów z osobami fizycznymi.

²⁰ Dz. U. z 2021 r., poz. 217.

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2019-2021 ZAZ spełniał ustawowe wymogi do ubiegania się o dofinansowanie ze środków PFRON, przekazywane za pośrednictwem Samorządu Województwa Wielkopolskiego. Podstawą działania Zakładu było prowadzenie działalności na rzecz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, które wspierano w poszukiwaniu odpowiedniego miejsca pracy. Koszty działalności podane przez Zakład w rozliczeniach środków PFRON wynikały z prowadzonej ewidencji księgowej i zawierały się w katalogach wydatków ze środków PFRON, jak i z ZFA, określonych w rozporządzeniu w sprawie zaz.

III. Uwagi i wnioski

Wnioski W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o wprowadzanie zaleceń w opracowywanych i modyfikowanych IPR-ach dotyczących zajęć rehabilitacyjnych trwających nie mniej niż 60 minut dziennie.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 5 lipca 2022 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Ewa Kruszyńska
główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
z up.
Karolina Wirszyc-Sitkowska
p.o. Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis

